

Ideeënstrijd

Het pamflet *Niet Nix*, dat een twintigtal jonge PvdA-leden begin december publiceerde, heeft naast positieve reacties (in het eigen 'PvdA-Vlugschrift' en bijvoorbeeld in de *Volkskrant*) ook veel kritiek opgeroepen. Opvallend aan die kritiek is het gemak waarmee een oordeel werd uitgesproken over het boekje als geheel respectievelijk over de groep die het geschreven heeft.

'Neo-liberale kritiek', zo oordeelden enkele jonge onderzoe-

kers in *NRC Handelsblad* (alsof een pleidooi voor een federaler Europa of voor een complete stop op de groei van het aantal vierkante meters asfalt in ons land iets met marktideologie te maken heeft). En, schreven de critici: het zijn allemaal jonge blanke academici (alsof dat hun ideeën minder waard maakt). Die ideeën zijn juist wel goed, meende Marcel van Dam in *de Volkskrant*. Alleen zijn de auteurs, getuige hun voorname om – als het in de PvdA niet lukt – 'andere leuke dingen' te gaan doen, te 'soft' om de noodzakelijke harde machtsstrijd

te voeren (alsof iedereen zich moet gedragen zoals Nieuw Links indertijd deed). Te weinig sociaal beleid, schreven twee leden van Groen Links in dezelfde krant (alsof niet juist Groen Links met het radicale milieubeleid van 'Niet Nix' erg blij zou moeten zijn; zo is het ook nooit goed). Bart Tromp tenslotte betrok in *Het Parool* de stelling dat de (overvloedige) aandacht voor het pamflet omgekeerd evenredig is aan de kwaliteit van het geschrevene. Kort en bondig luidde zijn oordeel: het is 'niks'. Dat klinkt niet alleen nors, maar ook erg on-

H O O F D E N & Z I N N E N

waarschijnlijk. Alsof er, alleen al in termen van kansberekening, tussen de tientallen voorstellen die de groep doet, niet tenminste een paar goede zouden zitten.

Vanwege die uiteenlopende, ongelijksoortige en soms ook tegenstrijdige voorstellen is een algemeen oordeel over 'Niet Nix' juist zo moeilijk. Het gebrek aan systematiek is een zwakte, maar geen reden om van de ideeënstrijd waarom de schrijvers vragen, hautain af te zien.

'Niet Nix' lijkt vooral geschreven uit een behoefte om professionele PvdA-politici te confronteren met de existentiële vraag: 'waar zijn wij nu eigenlijk mee bezig?'. Dat blijkt bijvoorbeeld uit hun oproep om, tot en met een verschuiving van de belastingdruk van arbeid naar milieuvervuilende consumptie en produktie, milieupolitiek eindelijk eens centraal te stellen; aan hun pleidooi voor een sociaal-democratie die haar internationaal engagement zichtbaar maakt; en aan hun nadruk op de mensenrechten ('Pijn in China voelt echt niet anders dan pijn in Nederland.').

Die hoofdlijnen worden vertaald (en gedeeltelijk aan het oog onttrokken) door een vloedgolf van voorstellen. Soms, zoals op het gebied van het milieu, consequent en inventief; dan weer sociaal - democratisch - op - z'n - slechtst - zoals in delen van de onderwijsparagraaf ('Het ideale schoolsysteem ziet er als volgt uit. Tot achttien jaar gaan alle kinderen in Nederland verplicht naar school etcetera'). Nu eens aanstekelijk, zoals in het pleidooi voor een krachtig politiek Euro-

pa, dan weer tegenstrijdig (aanschaffing van het algemeen verbind verklaren van CAO én vasthouden aan loonmatiging) of treurig-conformistisch ('De arbeidsmarkt fungeert onvoldoende als markt'). Maar vervolgens staat er ineens weer: 'In toenemende mate worden werkenden beloond met fiscaal onbelaste optieregelingen. Vaak betreft het hier reeds goed betaald topmanagement. Deze optieregelingen vergroten enerzijds de tweedeling in de maatschappij (...). Anderzijds vergroten zij kortetermijn-strategieën van bedrijven die als enig doel hebben een hogere aandelenkoers in plaats van bijvoorbeeld werkgelegenheid. Er dient terughoudender omgesprongen te worden met deze middelen.' Waarom moeten we op 'Niet Nix' wachten om dit in de PvdA te kunnen horen?

De vraag die het pamflet oproept, is hoe al die concrete programmapunten zich verhouden tot meer algemene ideeën over de koers van de sociaal-democratie: - tot de 'economie van het genoeg' bijvoorbeeld, die de Niet-nixers waarschijnlijk te moralistisch zal zijn, maar die wel dichtbij komt als we, met de pamflettisten, het beslag van de rijke landen op de 'milieugebruiksruimte' in de wereld vergaand willen terugdringen; - tot passages als in de nota-Adelmund ('Sociale zekerheid bij de tijd'), waarin een ontwikkeld stelsel van sociale zekerheid, waarvoor overigens ook de Niet-nixers pleiten, in verband wordt gebracht met het afremmen 'van de jacht op permanente inko-

mensvergroting'. Zo'n stelsel schept ruimte 'voor een meer ecologisch verantwoorde levensstijl. Zoals het ook, door een rem te zetten op de economische strijd om survival, ruimte schept voor eerlijk delen en culturele ontplooiing. In die zin', aldus de nota-Adelmund, 'zegt sociale zekerheid iets over het type samenleving dat sociaal-democraten voor ogen staat'.

'Het type samenleving dat sociaal-democraten voor ogen staat'. Ik vermoed dat dat de auteurs van 'Niet Nix' veel te algemeen en te ideologisch is. Niet voor niks keren ze zich tegen de 'denk-beelden'-politiek die de sociaal-democratie van oudsher bedrijft. Praktisch zijn, zullen ze redeneren; een goed en concreet programma maken, in plaats van in een oeverloze beginselendiscussie te vervallen. Daar valt veel meer over te zeggen. Maar onzin is het niet. Misschien moet de sociaal-democratie het inderdaad meer hebben van een praktisch, overtuigend programma dan van het oppoetsen van oude 'praalwoorden' (Jacques de Kadt). En misschien moeten we 'Niet Nix' wel in de eerste plaats beoordelen op al die concrete voorstellen die ze doen - en op wat ze uithalen.

'Er is geen plaats meer voor verdere groei van het vliegverkeer in Nederland', aldus 'Niet Nix'. Het is een goede (en representatieve) toetssteen voor wat de auteurs en hun achterban de komende tijd in de PvdA al dan niet in beweging gaan zetten.

PAUL KALMA
Redacteur van S & D